

Адвокатура

УДК 347.965

Марочкін Олексій Іванович

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінальної юстиції
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Марочкин Алексей Иванович

*кандидат юридических наук, ассистент кафедры уголовной юстиции
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого*

Marochkin Oleksii

*Candidate of Law, Assistant of the Department of Criminal Justice
Yaroslav Mudryi National Law University*

Лешко Оксана Дмитрівна

студентка

*Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Лешко Оксана Дмитриевна

студентка

*Института прокуратуры и уголовной юстиции
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого*

Leshko Oksana

Student of the

Institute of Prosecutor's Office and Criminal Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

**ВЗАЄМОВІДНОСИНИ АДВОКАТА ТА КЛІЄНТА: УКРАЇНСЬКА ТА
ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКИ
ВЗАИМООТНОШЕНИЯ АДВОКАТА И КЛИЕНТА: УКРАИНСКАЯ
И ЗАРУБЕЖНАЯ ПРАКТИКИ**

LAWYER AND CLIENT RELATIONS: UKRAINIAN AND FOREIGN PRACTICES

Анотація. Наукова стаття присвячена аналізу питань, що стосуються особливостей взаємовідносин адвоката і клієнта в Україні та зарубіжних державах. У статті автор аналізує положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правила адвокатської етики, які стосуються таких аспектів взаємовідносин адвоката та клієнта як конфіденційність, збереження адвокатської таємниці, виплати адвокату гонорару та визначення правової природи «гонорару успіху» адвоката. Досліджено праці вітчизняних та зарубіжних науковців, предметом дослідження яких були визначені автором питання. Автором визначено довіру як основу відносин клієнта та адвоката, визначено її ціннісний та нормативний вимір; розглянуто питання можливого зловживання довірою з боку адвоката. Встановлено, що принцип конфіденційності не є абсолютним та при його застосуванні існують передбачені Правилами адвокатської етики винятки. Автор звертає увагу на те, що ні законодавець, ні всеукраїнські органи адвокатського самоврядування не визначають критеріїв розумності розмірів гонорару. Наявні рішення рад адвокатів окремих регіонів про орієнтовний розмір гонорару мають рекомендаційний характер. Встановлено обов'язок адвоката передбачити в договорі про надання правової допомоги положення, що стосуються порядку умов виплати, повернення гонорару; визначено можливість погодити з клієнтом виплату «гонорару успіху». Автором проаналізовано практику розгляду дисциплінарних скарг Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури щодо визначених питань збереження адвокатської таємниці та гонорару адвоката. Досліджено досвід Сполучених Штатів Америки, Великобританії та Франції в аспекті нормативного регулювання і правозастосування

окреслених в науковій роботі питань. Автором виявлено як спільні характеристики відносин адвоката з клієнтом в Україні та зарубіжних державах, так і відмінні. Спільні характеристики відносин адвоката з клієнтом прослідковуються в питаннях поняття адвокатської таємниці та гарантій її нерозголошення. Відмінні характеристики - в питаннях виду відповідальності за розголошення адвокатської таємниці та наявності обов'язкових критеріїв розумності розміру гонорару адвоката.

Ключові слова: *відносини адвоката з клієнтом, конфіденційність, адвокатська таємниця, «гонорар успіху», критерії розумності розміру гонорару.*

Аннотація. *Научная статья посвящена анализу вопросов, касающихся особенностей взаимоотношений адвоката и клиента в Украине и зарубежных государствах. В статье автор анализирует положения Закона Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности» и Правила адвокатской этики, касающиеся таких аспектов взаимоотношений адвоката и клиента как конфиденциальность, сохранение адвокатской тайны, выплаты адвокату гонорара и определение правовой природы «гонорара успеха» адвоката. Исследованы труды отечественных и зарубежных ученых, предметом исследования которых были определены автором вопросы. Автором определено доверие как основу отношений клиента и адвоката, определено его ценностное и нормативное измерение; рассмотрены вопросы возможного злоупотребления доверием со стороны адвоката. Установлено, что принцип конфиденциальности не абсолютный и при его применении существуют предусмотренные Правилами адвокатской этики исключения. Автор обращает внимание на то, что ни законодатель, ни всеукраинские органы адвокатского самоуправления не определяют критерии разумности размеров гонорара. Имеющиеся решения советов адвокатов отдельных*

регионов об ориентировочном размере гонорара носят рекомендательный характер. Установлена обязанность адвоката предусмотреть в договоре о предоставлении правовой помощи положения, касающиеся порядка условий выплаты, возвращения гонорара; определена возможность согласовать с клиентом выплату «гонорара успеха». Автором проанализирована практика рассмотрения дисциплинарных жалоб Высшей квалификационно-дисциплинарной комиссией адвокатуры по определенным вопросам сохранения адвокатской тайны и гонорара адвоката. Исследован опыт Соединенных Штатов Америки, Великобритании и Франции в аспекте нормативного регулирования и правоприменения обозначенных в научной работе вопросов. Автором выявлены как общие характеристики отношений адвоката с клиентом в Украине и зарубежных государствах, так и отличные. Общие характеристики отношений адвоката с клиентом прослеживаются в вопросах понятия адвокатской тайны и гарантии ее неразглашения. Отличительные характеристики – в вопросах вида ответственности за разглашение адвокатской тайны и наличия обязательных критериев разумности размера гонорара адвоката.

Ключевые слова: отношения адвоката с клиентом, конфиденциальность, адвокатская тайна, «гонорар успеха», критерии разумности размера гонорара.

Summary. The scientific article is devoted to the analysis of issues related to the peculiarities of the relationship between a lawyer and a client in Ukraine and foreign countries. In the article, the author analyzes the provisions of the Law of Ukraine "On the Bar and Advocate Activity" and the Rules of Lawyer Ethics concerning such aspects of the relationship between an attorney and a client as confidentiality, preservation of attorney secrecy, payment of an attorney's fee and determination of the legal nature of an attorney's "success fee". The works of domestic and foreign scientists, the subject of which the author identified the

questions, have been investigated. The author defines trust as the basis of the relationship between the client and the lawyer, defines its value and normative dimension; the issues of possible abuse of confidence on the part of a lawyer were considered. It has been established that the principle of confidentiality is not absolute and when it is applied, there are exceptions provided for by the Rules of Lawyer Ethics. The author draws attention to the fact that neither the legislator, nor the all-Ukrainian bodies of advocate self-government determine the criteria for the reasonableness of the amount of the fee. The available decisions of the councils of lawyers of individual regions on the approximate amount of the fee are of a recommendatory nature. The obligation of a lawyer was established to provide in the agreement on the provision of legal assistance provisions regarding the procedure for payment conditions, return of fees; the possibility of agreeing on the payment of the "success fee" with the client was determined. The author has analyzed the practice of consideration of disciplinary complaints by the Higher Qualification and Disciplinary Commission of the Bar on certain issues of preserving attorney secrets and attorney fees. The experience of the United States of America, Great Britain and France in the aspect of normative regulation and law enforcement of the issues identified in scientific work is investigated. The author identified both the general characteristics of the relationship between a lawyer and a client in Ukraine and foreign countries, as well as excellent ones. The general characteristics of the relationship between a lawyer and a client can be traced in matters of the concept of lawyer secrecy and the guarantee of its nondisclosure. Distinctive characteristics - in matters of the type of responsibility for the disclosure of attorney secrets and the availability of mandatory criteria for the reasonableness of the amount of the attorney's fee.

Key words: attorney-client relations, confidentiality, attorney-client privilege, "success fee", criteria for the reasonableness of the fee.

Постановка проблеми. Налагодження відносин з клієнтом є невід'ємним елементом діяльності адвоката, починаючи з моменту звернення клієнта і закінчуючи припиненням дії договору про надання правової допомоги. Правове регулювання відносин адвоката з клієнтом в Україні здійснюється як на рівні закону, так і на рівні актів органів адвокатського самоврядування. Вивчення цих актів дозволяє виокремити позитивні та негативні аспекти розвитку взаємовідносин адвоката та клієнта. Сучасні тенденції реформування правозахисних інститутів в Україні характеризуються необхідністю вивчення та імплементації в національну правову систему зарубіжного досвіду функціонування адвокатури. Використання надбань науки та правозастосування дозволяє удосконалювати адвокатську діяльність в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що питання, досліджувані у цій роботі, були предметом розгляду А.М. Бірюкової [6], О.І. Фоміної [7, 9], В. Заборовського [8], Є.В. Орєшина [10], Т.Г. Дабижі [11], І.С. Балаганської [12], Т.Б. Вільчик [9], С.Я. Фурси [9] та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Здійснення аналізу чинного законодавства, що регулює окремі питання взаємовідносин адвоката з клієнтом; вивчення практики його застосування; виокремлення позитивних та негативних наслідків правозастосування. Не менш важливим є вивчення досвіду зарубіжних держав та формування рекомендацій щодо зміни існуючої системи правового регулювання окремих аспектів відносин адвоката та клієнта.

Виклад основного матеріалу. Пунктом 1 частини 1 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі — Закон) встановлено, що під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики. У ст. 34 Закону порушення правил адвокатської етики розглядається як один із видів дисциплінарного проступку адвоката [1].

Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09.06.2017 (далі — ПАЕ) регулюють здійснення адвокатської діяльності. Примітно, що відносинам адвоката з клієнтами присвячено розділ III ПАЕ. Норми цього розділу охоплюють процес здійснення діяльності адвоката від отримання доручення від клієнта і до розірвання договору про надання правової допомоги [2].

А.М. Бірюкова відзначає, що основою відносин адвоката та клієнта виступає довіра, яка визначає ці взаємовідносини як такі, що базуються на переконаності в чесності, порядності, вірності, відповідальності та правдивості [6]. На наш погляд, недовіра клієнта до адвоката, повідомлення йому неправдивої інформації є шкідливою для самого клієнта. Лише отримання повних даних може стати основою для якісної та сильної правової позиції та стратегії представництва чи захисту, які у підсумку дозволять найбільш ефективно захистити право та інтерес клієнта.

Нормативне регулювання довіри виявляється у закріпленні принципу конфіденційності та інституту адвокатської таємниці (ст. 10 ПАЕ). З метою забезпечення довірливих відносин клієнта та адвоката на останнього покладено обов'язки щодо збереження конфіденційності інформації, що стала відома адвокату у зв'язку зі здійсненням представництва інтересів клієнта; факту звернення особи за правовою допомогою; зміст спілкування адвоката з клієнтом тощо (адвокатська таємниця).

Порушення таких обов'язків адвокатом тягне за собою дисциплінарну відповідальність. Так, Рішенням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі — ВКДКА) №XII-017/2019 від 06.12.2019 встановлено наявність дисциплінарного проступку у діях адвоката, який передав документи, надані йому клієнтом, третім особам, які мали намір використати їх в своїх інтересах [3].

Як відзначає О.І. Фоміна, значною проблемою для клієнта може бути можливе зловживання довірою з боку адвоката, основними ознаками якого

є використання довірчих відносин з метою отримання винагороди; намір не виконувати зобов'язання; спричинення матеріальної шкоди [7, с. 416-417].

Вважаємо, що скарга клієнта щодо зловживання довірою з боку адвоката повинна бути предметом дослідження дисциплінарних органів адвокатури (порушення принципу добросовісності під час виконання доручення) та правоохоронних органів (за ознаками вчинення шахрайства).

У Рішенні ВКДКА №VI-005/2017 від 22.06.2017 встановлено наявність дисциплінарного проступку у діях адвоката, який надав обвинувальні показання щодо свого клієнта та фактично сприяв притягненню клієнта до кримінальної відповідальності [3].

Звертаємо увагу на те, що будь-які особи, органи чи установи не вправі вимагати від адвоката надання будь-якої інформації, яка становить адвокатську таємницю. Так, у Рішенні ВКДКА №IV-008/2016 від 21.04.2016 встановлено відсутність дисциплінарного провадження у діях адвоката, який відмовився виконати вимогу про видачу органу досудового розслідування документів, одержаних від свого клієнта [3].

При цьому, принцип конфіденційності не є абсолютним. Адвокат може розкрити адвокатську таємницю у разі надання відповідного письмового дозволу клієнта (у обсязі, визначеному цим дозволом); у разі пред'явлення клієнтом вимог до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю (у обсязі, необхідному для захисту прав та інтересів адвоката); у разі здійснення дисциплінарного провадження щодо адвоката, який надає (надавав) безоплатну вторинну правову допомогу (особам, які здійснюють таке провадження). Так, ВКДКА у Рішенні №XI-029/2017 від 01.12.2017 вказала, що надання клієнтом письмової заяви про звільнення адвокатів від обов'язку зберігання адвокатської таємниці виключає наявність ознак дисциплінарного проступку в діях адвоката [3].

Ще одним аспектом взаємовідносин адвоката з клієнтом є отримання адвокатом винагороди (гонорару) за надання правової допомоги. Вказані

питання регулюються ст. 30 Закону та ст. 28 ПАЕ. Гонорар — форма винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. Саме договір про надання правової допомоги є основним документом, в якому повинні бути врегульовані всі питання, пов'язані з гонораром.

Так, Рішенням ВКДКА №VII-002/2020 від 24.07.2020 встановлено відсутність дисциплінарного проступку в діях адвоката, який не повернув клієнту 25 000,00 гривень гонорару. ВКДКА звернула увагу на те, що така вимога суперечить пункту 9.2 Договору, згідно з яким в будь-якому разі при достроковому розірванні сторонами цього договору з будь-яких підстав, фактично сплачений адвокату гонорар клієнту не повертається [4].

При цьому, в Рішенні ВКДКА №XII-018/2020 від 21.12.2020 встановлено наявність дисциплінарного проступку в діях адвоката, який не передбачив у договорі з клієнтом положень щодо гонорару, тобто порушив ст. 30 Закону та ст. 28 ПАЕ [5].

Розмір гонорару адвоката, відповідно до вимог Закону, повинен бути розумним. Ні законодавець, ні всеукраїнські органи адвокатського самоврядування не визначають критеріїв розумності гонорару. При цьому орієнтовний розмір гонорару адвоката визначає, наприклад, Рада адвокатів Харківської області у рішенні №13/1/7 від 21.07.2021, вказуючи на необов'язковість цього розрахунку для адвокатів.

Актуальним на сьогодні є питання щодо визначення «гонорару успіху» адвоката та його правової природи. В. Заборовський вказує на те, що «гонорар успіху» є однією з форм винагороди адвоката, плата якої здійснюється у разі досягнення адвокатом заздалегідь визначеного клієнтом результату. Позитивними рисами «гонорару успіху» є орієнтованість такої

винагороди на результат, захист потенційного клієнта від непотрібних витрат [8, с. 54-55]. На наш погляд, «гонорар успіху» має право на існування у разі його закріплення в договорі про надання правової допомоги.

Дослідження вищерозглянутих питань потребує вивчення досвіду регулювання та правозастосування розвинених зарубіжних держав.

Сполучені Штати Америки. Є.В. Орєшин [10], досліджуючи питання етико-правового регулювання взаємовідносин адвоката і клієнта в США зазначає, що загальним правилом є те, що адвокат повинен надавати компетентні послуги. Це вимагає від адвоката знань у галузі права, навичок, старанності та підготовленості при наданні юридичних послуг. Враховуючи зазначене, якість правових знань і навичок не залежить від стажу роботи в зазначеній сфері. Адвокат в США повинен виявляти необхідну обачність та розторопність, представляючи інтереси клієнта, що встановлено Правилами професійної поведінки різних штатів, йому слід залишатися вірним волі клієнта щодо цілей юридичної допомоги і методів їх досягнення. Правилами передбачено, що адвокат не має права давати юридичні поради щодо порушення закону, хоча може обговорювати правові наслідки запропонованих клієнтом заходів. Вірність клієнту не означає підтримку його політичних, економічних, соціальних чи моральних поглядів, оскільки між адвокатом і клієнтом встановлюються суворо ділові відносини, хоч і довірчого характеру.

Окрім того, Є.В. Орєшин [10] у своїй роботі досліджував питання гонорару адвоката, а саме, науковець зазначає, що при визначенні гонорару за юридичні послуги, як свідчить норма 1.5 Правил професійної поведінки штату Алабама та інших штатів, адвокат не повинен призначати надмірну плату за свою роботу. Кодексом передбачено критерії визначення надмірності гонорару. До них відносяться: кількість часу, який витрачається; обсяг роботи; ступінь зайнятості адвоката та фактична можливість прийняти інші доручення, а також розмір гонорару, тимчасові

обмеження, характер і стійкість ділових зв'язків адвоката та клієнта, а також плата за ведення, що зазвичай стягується з клієнтів аналогічних справ.

У штатах Гаваї та Каліфорнія в етичній площині нормативно врегульовані інтимні відносини сексуального характеру між адвокатами та клієнтом. Вступ у подібні відносини не заборонено, проте адвокату слід пам'ятати про необхідність збереження професійної незалежності.

Етичні кодекси різних штатів не містять переліку конкретних відомостей, які становлять зміст адвокатської таємниці. Кодекси встановлюють режим конфіденційності всієї інформації, що передається юристу, та обставини, за яких від даного режиму можуть бути зроблені відступи. У Флориді, Колорадо та інших штатах передбачено, що без згоди довірителя адвокат може використовувати інформацію, що стала відомою йому, для уникнення заподіяння шкоди або фінансових втрат іншим особам внаслідок протизаконної або шахрайської поведінки клієнта, з метою запобігання шкоди здоров'ю або смерті клієнта та іншої особи, для обґрунтування вимог та заперечень у справі, в якій процесуальним противником адвоката є його клієнт, по порушеній проти адвоката цивільній або кримінальній справі, а також на виконання Правил професійної поведінки, закону або обов'язкової вимоги суду [10].

Великобританія. У Великобританії етичні вимоги до поведінки адвоката встановлені низкою правових актів, що поширюють свою дію на територію окремих історичних провінцій Великобританії (Англії, Уельсу, Шотландії, Північної Ірландії). Серед них можна виділити: Кодекс поведінки соліситорів Шотландії та Кодекс поведінки у кримінальних справах; Посібник до професійної поведінки адвокатів Шотландії; Кодекс поведінки соліситорів Англії та Уельсу тощо. У більшості із зазначених актів у тих чи інших формах встановлено обов'язки адвоката зберігати свою незалежність і діяти в найкращих інтересах кожного з клієнтів [12].

У Великобританії гонорар адвоката визначається за згодою сторін, а у разі її відсутності – на підставі закону. До умов, які впливають на розмір гонорару, відносять: складність та заплутаність справи; залучення спеціалістів, особливих знань, відповідальності; витрачений час; кількість та значущість складених документів і тих, що вивчалися; місце й обставини виконання роботи або її частини; вартість об'єкта угоди; значимість угоди для клієнта, що є оціночною категорією та носить суб'єктивний характер [12]. Суттєвою особливістю гонорарної практики в Англії є право суду перевірити обґрунтованість розміру гонорару, навіть якщо він був встановлений із клієнтом в угоді. Крім того, встановлено максимальний розмір додаткової винагороди (винагорода, що залежить від успіху справи), яка не може перевищувати 100% витрат, які належать клієнтові зі сторони, що прогнала справу, та 25% від суми стягнутих збитків [9].

Франція. Правовим базисом для регулювання діяльності адвокатів у Франції, як зазначає О.І. Фоміна, є Основний закон про статус адвокатів. Відносини між судовими представниками й довірцями у цивільному процесі Франції ґрунтуються на договорі доручення, який виникає після добровільного прийняття на себе адвокатом виконання функцій представництва в цивільному процесі за відповідну винагороду [9].

Варто звернути увагу, законодавством Франції передбачено кримінальну відповідальність адвоката за розголошення конфіденційних відомостей. Невиконання зобов'язань щодо зберігання адвокатської таємниці передбачає для адвоката у Франції покарання у виді штрафу у розмірі 15 000 євро.

При цьому, у Рішенні Касаційного суду Франції зазначається, що адвокат звільняється від обов'язку зберігати професійну таємницю у разі вимушеного власного захисту, коли предметом звинувачення стає він сам. Наприклад, коли заперечується розмір винагороди адвоката, він може подати документи, на підтвердження якості наданих ним послуг [11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дотримання принципу конфіденційності, нерозголошення адвокатської таємниці, питання визначення гонорару є найбільш важливими складовими відносин адвоката з клієнтом. На нашу думку, основою успішних відносин адвоката та клієнта є довіра, яка може виражатися як в ціннісному, так і в нормативному аспектах. Принцип конфіденційності у ПАЕ не є абсолютним та містить ряд винятків, коли адвокат може розголосити адвокатську таємницю. Загалом, в Україні наразі існує належне нормативне регулювання принципу конфіденційності, позитивною є і практика застосування ПАЕ. Аналіз досвіду провідних зарубіжних держав у питанні регулюванні діяльності правовідносин між клієнтом та адвокатом вказує на можливість закріплення в Україні кримінальної (а не лише дисциплінарної) відповідальності за розголошення адвокатської таємниці. Невирішеним залишається питання про закріплення критеріїв розумності розміру гонорару адвоката, тоді як законодавство зарубіжних держав містить норми щодо захисту інтересів клієнта в питаннях розміру гонорару.

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. №5076-VI : станом на 16 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 18.12.2021).
2. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року від «09» червня 2017 року : станом на 15 лют. 2021 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf (дата звернення: 18.12.2021).
3. Узагальнення практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури 2016-2020 років. URL: <https://vkdko.org/wp->

- content/uploads/2020/12/Uzagalnennya_2020.pdf (дата звернення: 18.12.2021).
4. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури №VII-002/2020 від 24.07.2020. URL: <https://bit.ly/3pgs6Kt> (дата звернення: 18.12.2021).
 5. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури №XII-018/2020 від 21.12.2020. URL: <https://bit.ly/33A0Cqx> (дата звернення: 18.12.2021).
 6. Бірюкова А. М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом (міжнародний та вітчизняний вимір). Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 149-154.
 7. Фоміна О. І. До питання зловживання довірою у відносинах адвокат-клієнт. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 415-417.
 8. Zaborovskyy V. «Success fee» as an important component of ensuring the constitutional right of a person to professional legal assistance. Конституційно-правові академічні студії. Ужгород : ТОВ "РІК-У". 2020. Вип. 3. С. 49-58.
 9. Фоміна О. І. Взаємовідносини між адвокатом та клієнтом: зарубіжний досвід. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 296–299.
 10. Орешин Е.В. Этико-правовое регулирование взаимоотношений адвоката и клиента в США. Вопросы современной юриспруденции. 2013. №29. С. 86-98.
 11. Дабижа Т. Г. Обеспечение гарантий независимости адвокатской деятельности и адвокатуры : Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2017. 232 с.
 12. Балаганская И. С. Конфликт интересов в деятельности адвоката : магистерская диссертация. Красноярск, 2017. 92 с.

References

1. Pro advokaturu ta advokatsjku dijajlnistj: Zakon Ukrajiny vid 05.07.2012 r. #5076-VI: stanom na 16 lyp. 2021 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (data zvernennja: 18.12.2021).
2. Pravyla advokatsjkoji etyky: zatv. Zvitno-vybornym z'jizdom advokativ Ukrajiny 2017 roku vid «09» chervnja 2017 roku: stanom na 15 ljut. 2021 r. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf (data zvernennja: 18.12.2021).
3. Uzagaljnennja praktyky kvalifikacijno-dyscyplinarykh komisij advokatury 2016-2020 rokiv. URL: https://vkdkka.org/wp-content/uploads/2020/12/Uzagalnennya_2020.pdf (data zvernennja: 18.12.2021).
4. Rishennja Vyshhoji kvalifikacijno-dyscyplinaryho komisiji advokatury #VII-002/2020 vid 24.07.2020. URL: <https://bit.ly/3pgs6Kt> (data zvernennja: 18.12.2021).
5. Rishennja Vyshhoji kvalifikacijno-dyscyplinaryho komisiji advokatury #XII-018/2020 vid 21.12.2020. URL: <https://bit.ly/33A0Cqx> (data zvernennja: 18.12.2021).
6. Birjukova A. M. Dovira jak etychna osnova vidnosyn advokata z klijentom (mizhnarodnyj ta vitchyznjanyj vymir). Visnyk kryminaljnogho sudochynstva. 2017. # 3. S. 149–154.
7. Fomina O. I. Do pytannja zlovzhyvannja doviroju u vidnosynakh advokat-klijent. Pravove zhyttja suchasnoji Ukrajiny: u 3 t.: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 15 trav. 2020 r.) / vidp. red. M. R. Arakeljan. Odesa: Gheljvetyka, 2020. T. 1. S. 415-41.
8. Zaborovskyy V. «Success fee» as an important component of ensuring the constitutional right of a person to professional legal assistance.

- Konstytucijno-pravovi akademichni studiji. Uzhghorod: TOV "RIK-U". 2020. Vyp. 3. S. 49-58.
9. Fomina O. I. Vzajemovidnosyny mizh advokatom ta klijentom: zarubizhnyj dosvid. Chasopys Kyjivsjkogho universytetu prava. 2020. # 2. S. 296-299.
 10. Oreshin Ye.V. Etiko-pravovoe regulirovanie vzaimootnosheniy advokata i klienta v SShA. Voprosy sovremennoy yurisprudentsii. 2013. №29. S. 86-98.
 11. Dabizha T. G. Obespechenie garantiy nezavisimosti advokatskoy deyatel'nosti i advokatury: Dissertatsiya na soiskanie uchenoy stepeni kandidata yuridicheskikh nauk. Moskva, 2017. 232 s.
 12. Balaganskaya I. S. Konflikt interesov v deyatel'nosti advokata: masterskaya dissertatsiya. Krasnoyarsk, 2017. 92 s.